

Työ- ja elinkeinoministeriö

Sisäministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi siviilipalveluslain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt sisäministeriöltä lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi siviilipalveluslain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta. Sisäministeriö lausuu asiasta seuraavasti:

Sisäministeriön poliisiosasto ja pelastusosasto ovat osallistuneet esityksen valmisteluun. Sisäministeriö kannattaa esityksen keskeistä tavoitetta kytkeä siviilipalvelus vahvemmin kokonaisturvallisuuden toimintamalliin sekä julkisen hallinnon varautumista, valmiutta ja jatkuvuudenhallintaa turvaavaan työhön. Samoin tavoite sujuvoittaa siviilipalveluksen toimeenpanoa ja siihen liittyvää viranomaisyhteistyötä sekä ajantasaistaa siviilipalvelussääntelyä on erittäin kannatettava. Esitykseen sisältyy useita ehdotuksia, joilla kehitettäisiin ja sekä siviilipalvelusta suorittavien että sen suorittaneiden ja Puolustusvoimien reservistä siviilipalvelukseen hakeutuneiden henkilöiden käytettävyyttä viranomaisten tukena erilaisissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

3 § Siviilipalveluksen sisältö

Esitysluonnoksen 3 §:n 3 momentin mukaan työpalvelujakso suoritetaan yhteiskunnalle hyödyllisissä siviililuonteisissa, yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta sekä varautumista, valmiutta ja jatkuvuudenhallintaa tukevissa tehtävissä.

Sisäministeriön näkemyksen mukaan säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa siviilipalvelusvelvollisen mahdollisia tehtäviä on avattu esimerkinomaisesti. Sisäministeriö nostaa esiin, että osa esitysluonnoksessa mainituista tehtävistä edellyttää merkittävää perehtymistä ja vahvaa substanssiosaamista, jota ei ole realistista saavuttaa lyhyen koulutusjakson aikana. Ilman aiempaa koulutusta tai kokemusta ei ole perusteltua olettaa, että siviilipalvelusvelvollisella olisi valmiuksia esimerkiksi tunnistaa valmiussuunnitelmien päivitystarpeita tai toimia kouluttajana turvallisuuteen ja varautumiseen liittyvissä aiheissa.

Esityksessä todetaan myös, että siviilipalvelusvelvollisten tehtävät ovat luonteeltaan avustavia ja toimintaa tukevia. Sisäministeriön näkemyksen mukaan lähtökohta on perusteltu ja vastaa palveluksen tosiasiallisia reunaehtoja. Siviilipalvelusvelvolliset voivat toimia tukevissa tehtävissä ja siten osaltaan hyödyttää palveluspaikkoja, mutta palveluspaikkojen turvallisuus- ja varautumistoimintaa tai niiden kehittämistä ei voida rakentaa siviilipalvelusvelvollisten varaan.

10 a § Velvollisuus huomioida siviilipalvelus valmiussuunnittelussa

Esitysluonnoksessa ehdotetaan siviilipalveluslakiin uutta 10 a §:ää velvollisuudesta huomioida siviilipalvelus valmiussuunnittelussa.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sisäministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 26
00023 Valtioneuvosto

Kirkkokatu 12
Helsinki

0295 480 171
+358 295 480 171

kirjaamo.sm@gov.fi
www.intermin.fi

Sisäministeriön näkemyksen mukaan yleisellä tasolla uusi sääntely voisi mahdollistaa aikaisempaa paremmin siviilipalveluksen käyneiden henkilöiden käytön myös soveltuvissa viranomaisia tukevissa ja avustavissa tehtävissä poikkeusoloissa.

Sisäministeriön näkemyksen mukaan esitysluonnoksessa ei ole kuitenkaan riittävästi arvioitu uuden velvoitteen viranomaisvaikutuksia. Velvollisuus huomioida siviilipalvelusvelvolliset valmiussuunnittelussa merkitsee käytännössä olemassa olevien valmiussuunnitelmien tarkistamis- ja täydentämistarvetta sekä tarvetta arvioida ja suunnitella siviilipalvelusvelvollisten mahdollista käyttöä. Julkisen hallinnon mittakaavassa velvoite kohdistuisi hyvin laajaan toimijajoukkoon.

Lisäksi sisäministeriö nostaa esiin säännöksen käytännön soveltamiseen liittyvät haasteet. Siviilipalvelusreservi on laaja ja sen kokonaismäärä on kymmeniä tuhansia henkilöitä. Valmiussuunnittelu ei voi perustua oletukseen siitä, että tällainen henkilöstömäärä olisi tosiasiallisesti käytettävissä tai että heidät voitaisiin kohdentaa tarkoituksenmukaisiin tehtäviin ilman tarkempaa ja ajantasaista tietopohjaa. Sisäministeriö nostaa esiin, että erityisen ongelmalliseksi muodostuu se, että ehdotetussa 10 a §:ssä tarkoitetuista toimijoista esimerkiksi hyvinvointialueen pelastustoimella ei ole käytössään tietoja siviilipalveluksen suorittaneiden henkilöiden koulutuksesta, osaamisesta tai sijoittumisesta. Ilman tällaisia tietoja valmiussuunnittelu jää väistämättä yleisluonteiseksi. Tämä kasvattaa riskiä siihen, että joko siviilipalvelusvelvollisten merkitystä valmiussuunnitelmissa korostetaan perusteettoman laajasti ilman realistista käsitystä heidän käytettävyydestään tai vaihtoehtoisesti siviilipalvelus jää käytännössä kokonaan huomioimatta, koska suunnittelua ei voida tehdä riittävään tietoon perustuen.

Sisäministeriön näkemyksen mukaan olisi tarpeellista arvioida, onko ehdotetusta uudesta velvoitteesta aiheutuva työmäärä ja viranomaisresurssien käyttö oikeassa suhteessa siitä saavutettavissa olevaan hyötyyn. Sisäministeriö esittää harkittavaksi, että mikäli uusi velvoite arvioidaan tarpeelliseksi, tulisi sen toimeenpanoon varata riittävästi aikaa sekä säätää siirtymäajasta, jolla täsmennetään, mihin mennessä siviilipalvelusvelvollisten hyödyntäminen tulee sisällyttää valmiussuunnitelmiin.

38 § Siviilipalvelusvelvollisen velvollisuudet: vaitiolovelvollisuus ja rikosoikeudellinen virkavastuu

Esityksen mukaan siviilipalveluslain 38 § lisättäisiin uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin siviilipalvelusvelvollisen vaitiolovelvollisuudesta. Sisäministeriön näkemyksen mukaan ehdotus parantaisi siviilipalveluksen käyneiden henkilöiden käytettävyyttä. Voimassa olevassa siviilipalveluslaissa ei ole nimenaista säännöstä vaitiolovelvollisuudesta. Tämän lisäksi viranomaisen toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin (621/1999, julkisuuslaki) sisältyy yleinen vaitiolovelvollisuutta koskeva säännös, joka koskee myös harjoittelijana tai muutoin viranomaisessa toimivaa tai viranomaisen toimeksiannosta tai toimeksiantotehtävää hoitavan palveluksessa toimivaa.

Myös viranomaisten näkökulmasta ehdotettu 38 §:n 3 momentti rikosoikeudellisesta virkavastuusta ja vahingonkorvausvastuusta on kannatettava. Sisäministeriö tuo tässä yhteydessä esiin, että sen hallinnonalalla on pidetty ongelmallisena, ettei siviilipalvelusvelvollisille ole säädetty virkavastuuta ja tästä syystä siviilipalvelusvelvollisten hyödyntämistä hallinnonalan tehtävissä on vähennetty. Muun muassa poliisin rooli turvallisuusviranomaisena voi sisältää sellaisia valmiuteen ja varautumiseen taikka operaatioturvallisuuteen sekä työntekijöiden turvallisuuteen liittyvää ohjeistusta tai toimintatapoja, että virkavastuusäännöksillä on merkitystä.

Lisäksi ehdotuksessa esitetään 38 §:n 3 momenttiin säännöstä, jonka mukaan siviilipalvelusvelvolliseen sovellettaisiin rikoslain 40 luvussa säänneltyä virkavastuuta koko laajuudessaan hänen suorittaessaan pykälän sellaisia 1 momentissa tarkoitettuja, siviilipalveluslain nojalla hänelle määrättyjä palvelustehtäviä, joihin sisältyy julkisen vallan käyttöä. Siviilipalvelusvelvolliset eivät pääsääntöisesti käytä palvelustehtävissään julkista valtaa, mutta ottaen huomioon palveluspaikkaorganisaatioiden ja velvollisten koulutustaustan kirjon, on mahdollista, että joihinkin tehtäviin sisältyisi myös julkisen vallan käyttöä. Sisäministeriön näkemyksen mukaan säännös on kannatettava ja se mahdollistaisi sen, että siviilipalvelusvelvollisen tehtäviksi sisältyisi esimerkiksi poikkeusoloissa sellaisten soveltuvien tehtävien suorittamista, jotka sisältävät julkista valtaa.

103 § Poliisin virka-apu

Hallituksen esityksen 103 §:ssä säädettäisiin poliisin virka-avusta Siviilipalveluskeskukselle. Sisäministeriö ja Poliisihallitus ovat saaneet mahdollisuuden kommentoida sekä pykäläluonnosta että sen perusteluista valmistelun aikana.

Pykäläehdotuksen 1 momentin mukaan Siviilipalveluskeskuksella olisi oikeus saada poliisilta virka-apua siviilipalvelusvelvollisen etsimiseksi ja siviilipalvelusmääräyksen toimittamiseksi hänelle. Poliisin virka-apu on yleensä esteiden poistamista ja vastarinnan murtamista. Poliisimies on haastemieslain (505/1986) 6 §:ssä tarkoitettu virkamies, joka on oikeutettu suorittamaan haastemieslain 3 §:ssä säädettyjä tiedoksiantotehtäviä siinä missä haastemieskin. Haastemiesasetuksen (506/1986) 5 §:n 1

momentin mukaan paikallispoliisiin kuuluva poliisimies on velvollinen suorittamaan tiedoksiantoja hallintoasioissa ja rikosasioissa sekä poliisipiirin päällikön antamasta määräyksestä muunkinlaisissa asioissa.

Sisäministeriön näkemyksen mukaan siviilipalvelusvelvollisen etsiminen ja siviilipalvelusmääräyksen toimittaminen hänelle on tiedoksiantotehtävä, jonka poliisi on velvollinen hoitamaan haastemieslain ja -asetuksen nojalla. Se on yksi poliisin tehtävistä eikä sitä näin ollen olisi katsottava virka-avuksi. Sisäministeriön näkemyksen mukaan virka-avuksi ei tulisi säätää tehtäviä, jotka jo nyt kuuluvat poliisin hoidettavaksi muun lain perusteella.

Tässä yhteydessä sisäministeriö nostaa esiin, että haastemieslaissa säädetyn tiedoksiantotehtävän suorittaminen on maksullinen suorite. Tiedoksiantomaksu on 110 euroa (Oikeusministeriön asetus tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista vuosina 2025–2027 [1022/2024] 2 §). Sisäministeriön näkemyksen mukaan juuri suoritteen maksullisuus on ratkaiseva ero tiedoksiantotehtävän ja virka-aputehtävän välillä, sillä Siviilipalveluskeskukselle annettava virka-apu on maksutonta, mutta tiedoksiantotehtävän suorittaminen on maksullista.

Sisäministeriön näkemyksen mukaan virka-apusäännös on muilta osin asianmukainen. Lisäksi sisäministeriö nostaa esiin, että Poliisihallituksesta saatujen tietojen mukaan poliisi toimittaa vuosittain noin kymmenkunta siviilipalvelusvelvollista suorittamaan palvelustaan, joten ehdotuksen virka-avulla olisi tämän vuoksi vuositasolla vain pieniä vaikutuksia poliisitoimintaan.

Kansliapäällikkö

Matti Sarasmaa

Asiantuntija

Ella Stenroos

Jakelu TEM Työ- ja elinkeinoministeriö

Tiedoksi

VN/35314/2024-SM-82

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: